

УДК 343.131

## ПРИНЦИП НАУКОВОЇ ОБҐРУНТОВАНОСТІ ПОБУДОВИ СУЧАСНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ

*Л. М. Лобойко*, доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу дослідження проблем кримінального процесу, криміналістики та судоустрою Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, м. Харків

**Постановка проблеми.** Процес побудови кримінального процесу є безперервним. Він складається з елементів, що мають більше (підготовка так званих системних законопроектів, до числа яких належить і Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК)) чи менше (внесення «точкових» змін до законодавства) значення. Досвід підготовки законопроектів в Україні показує, що їхні положення не завжди є науково обґрунтованими. Внаслідок цього окремі інститути кримінального процесуального права не відповідають сучасним вимогам суспільства до функціонування процесуальної системи, що утворює проблемну ситуацію. Зміст останньої полягає в тому, що питання сучасного суспільного життя, пов'язані з протидією злочинності, вирішуються за допомогою застарілих процесуальних механізмів. Сучасний кримінальний процес може бути побудований лише в тому разі, коли побудова його спиратиметься на передові, сучасні результати наукових досліджень. Тому наукову обґрунтованість варто вважати принципом побудови сучасного кримінального процесу.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблеми наукової обґрунтованості побудови сучасного кримінального процесу протягом останніх років досліджували такі вчені, як В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, В. С. Зеленецький, О. В. Капліна, В. Т. Маляренко, В. Т. Нор, М. А. Погорецький, В. М. Тертишник, О. Г. Шило,

М. Є. Шумило та ін. Однак у їхніх публікаціях йдеться лише про певні аспекти наукового підходу до реформування окремих інститутів і норм кримінального процесуального права. Питання ж про наукову обґрунтованість як про принцип побудови сучасного кримінального процесу раніше у науці кримінального процесу не ставилося, що і зумовило обрання теми цієї статті.

**Постановка завдання.** Для розкриття принципу наукової обґрунтованості побудови сучасного кримінального процесу треба виконати такі завдання: визначити, у чому полягає проблемність використання наукових положень у роботі над побудовою в Україні сучасного кримінального процесу; з'ясувати, хто може брати на себе відповідальність за визначення концептуальних підходів до реформування кримінального процесуального законодавства в умовах, коли неможливо досягти єдності позицій вчених з основних питань реформування.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Кримінальний процес як діяльність, врегульовану законом, можна вважати сучасним<sup>1</sup> лише тоді, коли його основні положення відповідають сучасним уявленням суспільства про його політичні, соціальні, економічні, наукові та інші основи. В умовах глобалізації сучасний кримінальний процес, щоб називатися таким, має узгоджуватися не лише з національними, а й із зарубіжними передовими, прогресивними концепціями розвитку суспільства, держави і права (законодавства), в тому числі і кримінального процесуального. Однак варто зважати на те, що кількість процесуальних систем дорівнює кількості держав. Наскільки різними є держави, настільки різняться між собою і їхні процесуальні системи.

Побудова сучасного кримінального процесу розпочалася з набуттям Україною незалежності і полягає вона у реформуванні вітчизняного кримінального процесуального законодавства з метою наближення його до міжнародних, у першу чергу європейських, стандартів процесу.

Реформування будь-якої галузі законодавства є процесом. А оскільки це так, то реформування, як і будь-який інший процес, не може здійснюватися без основних положень чи правил, що іме-

---

<sup>1</sup> Слово «сучасний» тлумачать як такий, що відповідає вимогам свого часу, викликаний його потребами [1, с. 1418].

нують принципами. Реформування кримінального процесуального законодавства теж має здійснюватися на підставі певних принципів. Інакше досягти мети реформування – побудови сучасного кримінального процесу – буде надзвичайно важко, а то й зовсім неможливо.

Результатом реформування, здійснюваного без дотримання принципів, можуть стати незадекларовані цілі. У такому разі в результаті реформування можна отримати закон, що не відповідає очікуванням суспільства. Наслідки такого реформування важко передбачити, але однозначно можна стверджувати, що новий закон навряд чи буде ефективним і сучасним у сенсі «відповідності вимогам свого часу».

З ухваленням нового КПК і набранням ним чинності 20 листопада 2012 р. процес побудови вітчизняного кримінального процесу продовжується. З моменту набуття чинності КПК зміни до нього вносили тридцять шість разів, тобто майже кожного місяця – по одній зміні. Причому два закони (так звані «диктаторські закони») від 16 січня 2014 р. були скасовані 28 січня 2016 р. Після ухвалення нового КПК залишається актуальним також питання щодо теоретичних основ реформування кримінального процесуального законодавства. У РФ, наприклад, фундаментальна робота І. Л. Петрухіна, присвячена теоретичним основам реформування кримінального процесу [2; 3], була видана через три роки після набрання чинності новим КПК РФ. Однак вона залишається актуальною й дотепер.

Будь-яка зміна, внесена до закону, може бути спрямована на побудову як сучасного, так і «несучасного» кримінального процесу. Причому одне й те саме положення законопроекту про внесення змін до КПК одні суб'єкти розцінюють як сучасне, інші – навпаки. Найнадійнішим, як уявляється, орієнтиром «сучасності» кримінального процесу є його наукова обґрунтованість, оскільки саме наука є тією цариною людської діяльності, що продукує нові, сучасні знання.

Однією з основних причин затягування в Україні побудови кримінального процесу шляхом реформування відповідної галузі законодавства були і залишаються досі теоретичні суперечності щодо

його підстав, шляхів, результатів тощо. У цих умовах питання щодо змісту принципу наукової обґрунтованості побудови сучасного кримінального процесу набуває особливої актуальності і значення для вирішення питання щодо узгодження теоретичних концептуальних позицій учених – процесуалістів.

В. Г. Гончаренко правильно зазначає, що забезпечення оптимального змісту і техніки кримінально-процесуального законодавства можливе тільки за наявності чітких теоретичних концепцій [4, с. 704–705]. Спроба розробити теоретичну концепцію нового КПК, яка відображала б сучасні уявлення про державу і право, мала місце в Україні [5], але її автор, захопившись розширенням прав і свобод суб'єктів кримінального процесу (переважно, потерпілого і слідчого), що мали у його версії концепції декларативний характер, не визначив підвалин побудови сучасної процесуальної системи. Він звів забезпечення змагальності у процесі до зрівнювання прав потерпілого і обвинуваченого, між тим як тенденції розвитку кримінального процесуального законодавства зумовлюють побудову змагальної моделі кримінального судочинства з наявністю сторін обвинувачення і захисту. Причому головним серед учасників кримінального процесу зі сторони обвинувачення є прокурор.

Відсутність доктринальних розробок у галузі кримінального процесу є однією з головних, якщо не головною, причиною того, що в Україні довше, ніж в усіх інших державах, які утворилися після розпаду СРСР, діяв радянський КПК (1960 р.). У той час як новий кримінальний закон на момент набрання чинності КПК 2012 р. діяв протягом уже одинадцяти років. Із цього приводу у 2003 р. влучно висловився М. В. Онішук: «Ми сьогодні опинились у ситуації селянина, котрий забарився і ніяк не може запрягти коня на ім'я Судоустрій у воза під назвою Процесуальні кодекси ... І ця "селянська безпорадність" викликана саме *доктринальною* (курсив наш. – Л. Л.) невизначеністю ...» [6, с. 18].

Науковий пошук має бути спрямований на визначення принципу побудови кримінального процесу. А оскільки практика більшості держав і вітчизняний досвід кримінальної процесуальної діяльності показує, що кращої форми процесу, ніж змагальна, людство не винайшло, то теоретичні розробки доцільно спрямовувати на

визначення оптимальних шляхів упровадження змагальності у вітчизняний процес. Змагальність для сучасного вітчизняного кримінального процесу має стати тим універсальним принципом, який у психології називають «концептуальним ядром», що нагадає руку, на яку можна одягати різноманітні рукавички [7, с. 177].

Доводить потребу наукового обґрунтування різноманітних процесів діяльності немає потреби, оскільки вона давно стала аксіомою. Тут хотілося б звернути увагу на таку важливу ознаку наукового підходу до процесу реформування законодавства, як багатоманітність наукових поглядів щодо напрямів побудови сучасного кримінального процесу. Поглядів, так само як і моделей кримінального процесу, може бути (і є) багато, а вибирати треба якийсь один. Можна також із різноманітних процесуальних моделей компонувати поступово одну – адекватну суспільним відносинам, що склалися в державі на певний момент її існування.

У науці кримінального процесу висловлена маса різноманітних поглядів на «конструкцію» («будову») сучасного кримінального процесу України взагалі і на окремі його інститути зокрема, про що можна судити з численних публікацій з цієї тематики [8; 9].

Але, як було зазначено вище, за часи незалежності нашої держави цілісної, науково обґрунтованої концепції комплексного, всебічного реформування кримінального процесуального законодавства, яка визначала б орієнтири побудови сучасного кримінального процесу, так і не було підготовлено. Навіть сама потреба реформування кримінального процесуального законодавства, що зводилася до ухвалення нового КПК, доводилася лише на рівні наукових статей.

Складовою частиною принципу наукової обґрунтованості побудови сучасного кримінального процесу є широке, максимально можливе залучення науковців до обговорення й обґрунтування тих чи інших законодавчих положень, особливо тих, що визначають концептуальні основи побудови процесу. Дотримання цього підходу є актуальним на етапах переходу від старої до нової моделі («будови») кримінального процесу, наприклад, у період підготовки проекту нового КПК. Тут можна було б піти шляхом зібрання усіх учених, які за-

ймаються дослідженням проблем кримінального процесу, і спробувати виробити якусь одну узгоджену позицію щодо його науково обґрунтованої моделі. Але це є безперспективний шлях.

По-перше, зібрати усіх учених разом навряд чи можливо, а якщо усі й зберуться, то працювати буде надзвичайно важко з відомих причин.

По-друге, навіть у робочій групі, що чисельно є набагато меншою від кількості усіх учених-процесуалістів України, рішення щодо дискусійних питань приймаються голосуванням, а отже, частина, нехай навіть і менша, учених залишиться незадоволеною рішенням.

По-третє, не всі вчені є висококомпетентними в усіх питаннях кримінального процесу. Як правило, учені займаються певними науковими темами, напрямами у процесуальній галузі юридичної теорії, що, на наш погляд, також є позитивом, оскільки у такий спосіб можна досягти глибини та якості наукових досліджень. Тому і в робочих групах існує розподіл праці. Окремі вчені чи групи вчених працюють над проектами окремих статей чи глав (розділів) і на засіданнях усієї групи після обговорення проектів певних статей чи глав компонують проект законодавчого акта. Проект КПК, таким чином, є продуктом праці, так би мовити, вузьких спеціалістів за темами (главами, розділами). Однак важливим тут є вивчення цими спеціалістами основних наукових результатів, викладених у публікаціях, і врахування тих із них, які в разі запровадження їх до законодавства дозволять побудувати сучасний кримінальний процес.

По-четверте, підготовкою майбутнього законодавства, в якому мають визначатися концептуальні основи побудови сучасного кримінального процесу, займається активна частина юридичної спільноти – науковців, практиків, чиновників. Тому наполягати на участі у цій роботі людей, які, хоч і є фахівцями у галузі кримінального процесу, але не бажають проявляти активності у законопроектній роботі, не варто. Слід зазначити, що інколи високу активність проявляють люди, які, м'яко кажучи, є не підготовленими до написання текстів майбутніх законів. Від участі таких осіб також мало користі, а у деяких випадках вони можуть ще й завдавати шкоди для якості законопроектів.

На етапі обговорення законопроектів, якими визначаються концептуальні основи побудови сучасного кримінального процесу, варто в провідних наукових юридичних виданнях обговорювати найбільш дискусійні питання – загальні чи окремі процесуальні інститути. На жаль, у період підготовки проекту КПК таких обговорень не здійснювалося. Тому в процес реформування кримінального процесуального законодавства змушені були втручатися вищі державні органи.

Таким органом у 1992 р. стала Верховна Рада України, затвердивши Концепцію судово-правової реформи в Україні [10] (далі – Концепція 1992 р.). Серед чинників, що впливали на той час на необхідність проведення судово-правової реформи, була визначена та обставина, що «суди республіки, вся система юстиції і чинне законодавство, яке регулює діяльність правоохоронних органів, переживають глибоку кризу, викликану багатьма факторами, що негативно впливали на їх діяльність. Суди не завжди надійно охороняли права і свободи людини, являли собою важливий інструмент командно-адміністративної системи і змушені були бути провідниками її волі. Суд не мав влади, а влада безконтрольно користувалася судом. Судово-правова реформа повинна привести судову систему, а також всі галузі права у відповідність із соціально-економічними та політичними змінами, що відбулись у суспільстві» (розділ 1 Концепції). Як бачимо, Верховна Рада України у Концепції продемонструвала намір привести кримінальний процес у відповідність до тодішніх уявлень про дотримання прав і свобод людини, тобто зробити процес сучасним.

Подальшу відповідальність за реформування судівництва взагалі і системи кримінальної юстиції зокрема взяв на себе Президент України, затвердивши у 2006 і 2008 рр. два основоположних для реформування кримінального процесуального законодавства документи: Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів [11] та Концепцію реформування кримінальної юстиції України [12].

Оскільки зазначені Концепції затверджені Указами Президента України, то вони мали певний імперативний характер для розроб-

ників проекту КПК. Визначивши концептуальні засади реформування кримінального процесуального законодавства, Глава держави залишив за вченими право шукати і запроваджувати до проекту КПК найбільш ефективні, науково обґрунтовані шляхи процесуальної діяльності.

Безумовно, концептуальні засади реформування кримінального процесуального законодавства визначалися Президентом України не без урахування наукових досягнень вітчизняної та зарубіжної юридичної науки. Модель кримінального процесу, визначена у згаданих Концепціях і реалізована в чинному КПК, ґрунтується більшою мірою на результатах порівняльно-правового аналізу вітчизняного кримінального процесуального законодавства і законодавства держав Європейського Союзу та рішень Європейського суду з прав людини. На сучасному етапі творення національного права державою, що прагне до євроінтеграції, такий принциповий підхід видається цілком виправданим.

Здавалося б, науковцям, які працюють над побудовою сучасного кримінального процесу (членам робочих груп і експертам), залишається лише впроваджувати у проекти законодавчих актів наукові результати з урахуванням змісту зазначених вище Концепцій. Однак існують кілька проблем використання під час роботи над цими проектами результатів, одержаних у науці кримінального процесу.

По-перше, наукові результати і положення висловлюються на підставі різноманітних методологічних підходів. Наприклад, методологічною основою проекту КПК 2012 р. була Концепція реформування кримінальної юстиції України. Саме тому окремими вченими й не сприймалися ті новели проекту, що суперечать традиційним теоретичним установкам, що десятиріччями «проповідувалися» у нашій державі. Основне теоретичне протиріччя між традиційними (консервативними) і сучасними науковими поглядами на чинний КПК, яким визначені параметри сучасного кримінального процесу, полягає у ставленні до його функціонального призначення.

По-друге, традиційно вважається, що кримінальний процес є засобом боротьби зі злочинністю [13]. У новій же для України доктрині, тій, що є традиційною для сучасної Європи, кримінальний



процес розглядається як спосіб розв'язання кримінально-правового конфлікту. Сутність першого підходу полягає у здійсненні кримінального провадження з метою в усіх випадках викрити особу у вчиненні злочину і покарати її. Другий же підхід пов'язаний з потребою врегулювати засобами кримінального процесу кримінально-правовий конфлікт, що має нетяжкі наслідки. Для тяжких злочинів має бути застосована уся «сила» кримінального і кримінального процесуального закону.

По-третє, у науці кримінального процесу з одного й того самого питання нерідко існує не одна, а дві й більше точок зору. Причому вони всі можуть бути науково обґрунтованими у межах дослідження, в результаті якого ці позиції сформульовані. Вибір положення, сформульованого на підставі наукового дослідження, здійснюється членами відповідних робочих груп, виходячи з того, чи «вписуються» вони у концепцію законопроекту. Тому неминучим є залишення поза увагою окремих наукових положень. А це іноді сприймається авторами останніх негативно та обумовлює несприйняття і критику проекту, а потім і чинного закону, ухваленого на його основі.

По-четверте, наукові положення, що претендують на роль базових для формулювання тих чи інших норм, якими вносять зміни до закону, висловлюються у різні часи. Через втрату актуальності окремі положення не можуть бути використані в ході підготовки законопроекту, метою якого є внесок у побудову сучасного кримінального процесу. Дискусія щодо тих чи інших положень, висловлених в історії теорії кримінального процесу, в основному зводиться до того, чи варто в ході побудови сучасного кримінального процесу враховувати національні традиції, що склалися у науці, законодавстві та практиці його реалізації. Видається, що враховані можуть бути лише ті національні традиції, які «вписуються», по-перше, у сучасні уявлення про право взагалі і кримінальне процесуальне право зокрема, а по-друге, – в концепцію законопроекту.

Підводячи підсумок розгляду питання щодо принципу наукової обґрунтованості побудови сучасного кримінального процесу, можна зробити такі **висновки**: проблемність використання наукових

положень у роботі над законодавчими змінами, спрямованими на побудову сучасного кримінального процесу, обумовлена їхнім кількісним і якісним розмаїттям; в умовах, коли досягти узгоджених позицій щодо застосування тієї чи іншої теоретичної моделі сучасного кримінального процесу неможливо, відповідальність за визначення концептуальних підходів з цього питання має взяти один чи кілька вищих державних органів (Парламент і/чи Президент).

**Перспективи подальших розвідок.** Тема, досліджена у цій статті, є доволі об'ємною. Для її повного опрацювання потрібно здійснювати подальше дослідження за такими напрямками: з'ясування питання щодо наукового обґрунтування практичного здійснення кримінальної процесуальної діяльності; вивчення можливості надання науково-методичних рекомендацій щодо конкретного кримінального провадження на різних його стадіях.

### Перелік літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Петрухин И. Л. Теоретические основы реформы уголовного процесса в России : в 2 ч. / И. Л. Петрухин. – М. : Проспект, 2004. – Ч. 1. – 221 с.
3. Петрухин И. Л. Теоретические основы реформы уголовного процесса в России : в 2 ч. / И. Л. Петрухин. – М. : Проспект, 2004. – Ч. 2. – 192 с.
4. Гончаренко В. Деякі зауваження у зв'язку з прийняттям нового Кримінально-процесуального кодексу України / В. Гончаренко // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2003. – № 2–3. – С. 704–705.
5. Тертишник В. М. Концепція Кримінально-процесуального кодексу України / В. М. Тертишник. – Дніпропетровськ : Юрид. акад. МВС України, 2003. – 40 с.
6. Оніщук М. Судово-правова реформа: чи буде дано відповіді на виклик часу / М. Оніщук // Право України. – 2003. – № 5. – С. 15–19.
7. Козлов Н. И. Формула успеха, или Философия жизни эффективного человека / Н. И. Козлов. – М. : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2004. – 264 с.
8. Бойко В. Щодо деяких положень нового кримінально-процесуального законодавства країни [Електронний ресурс] / Н. Бобечко, В. Бойко //

Право України. – 2003. – № 1 // Режим доступу: <http://www.lawbook.by.ru/magaz/pravoukr/0301/24.shtml>. – Заголовок з екрана.

9. Маляренко В. Окремі проблеми реформування кримінальної юстиції в Україні [Електронний ресурс] / В. Маляренко // Академічні читання / Київ. регіонал. центр Акад. прав. наук України (Київ, 22.10.2008). – Режим доступу: [http://www.bod.kiev.ua/jurnal/20\\_13.htm](http://www.bod.kiev.ua/jurnal/20_13.htm). – Заголовок з екрана.

10. Концепція судово-правової реформи в Україні, затверджена постановою Верховної Ради України від 28 квітня 1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 30. – Ст. 426.

11. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, схвалена Указом Президента України від 10 трав. 2006 р. № 361/2006 // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 19. – Ст. 23.

12. Концепція реформування кримінальної юстиції України, затверджена Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» // Офіц. вісн. Президента України. – 2008. – № 12. – Ст. 486.

13. Подольный Н. А. Может ли борьба с преступностью быть задачей уголовного судопроизводства / Н. А. Подольный // Соврем. право. – 2004. – № 9. – С. 38–41.

### Транслітерація переліку літератури

1. Velykyy tumachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy (z dod. i dopov.) [Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language] Kyiv: Irpin VTF Perun, 2005, 1728 p. [in Ukrainian].

2. Petruhin I. L. Teoreticheskie osnovy reformy ugolovnogo protsessa v Rossii: v 2-h ch. / I. L. Petruhin [Theoretical Basis of the Reforms of the Criminal Process in Russia] Moskva: Prospekt, 2004, Ch. 1, 221 p. [in Russian].

3. Petruhin I. L. Teoreticheskie osnovy reformy ugolovnogo protsessa v Rossii [Theoretical Basis of the Reforms of the Criminal Process in Russia] Moskva: Prospekt, 2004, Ch. 2, 192 p. [in Russian].

4. Honcharenko V. Deyaki zauvazhennya u zv»yazku z pryynyattiam novoho Kryminal'no-protsesual'noho kodeksu Ukrayiny [The Some Remarks with Adoption of the Criminal Procedure Code of Ukraine]. Visnyk akademiya pravovykh nauk Ukrayiny, 2003, no. 2–3, pp. 704–705. [in Ukrainian].

5. Tertyshnyk V. M. Kontsepsiya Kryminal'no-protsesual'noho kodeksu Ukrainy [The conception of the Criminal Procedure Code of Ukraine]. Dnipropetrovs'k: Yuryd. akademiya MVS Ukrainy, 2003, 40 p. [in Ukrainian].

6. Onishchuk M. Sudovo-pravova reforma: chy bude dano vidpovidi na vyklyk [Judicial and Legal Reform: If Will Be to Meet the Challenges of Time]. Pravo Ukrainy, 2003, no. 5. – pp. 15–19. [in Ukrainian].

7. Kozlov N. I. Formula uspeha, ili Filosofiya zhizni effektivnogo cheloveka [Formula of Success, or the Philosophy of the Life of Effective Person]. Moskva: AST-PRESS KNIGA, 2004, 264 p. [in Russian].

8. Boyko V. Shchodo deyakykh polozhen' novoho kryminal'no-protsesual'noho zakonodavstva krayiny [Some Statements of the Modern Criminal Procedural Legislation]. Pravo Ukrainy, 2003, no. 1, Rezhym dostupu: <http://www.lawbook.by.ru/magaz/pravoukr/0301/24.shtml>. Zaholovok z ekrana. [in Ukrainian].

9. Malyarenko V. Okremi problemy reformuvannya kryminal'noyi yustytisiy v Ukraini [Problems of criminal justice reform in Ukraine] Kyiv's'kyi rehional'nyy tsentr Akademiyi pravovykh nauk Ukrainy (Kyiv, 22.10.2008) Rezhym dostupu: [http://www.bod.kiev.ua/jurnal/20\\_13.htm](http://www.bod.kiev.ua/jurnal/20_13.htm). Zaholovok z ekrana. [in Ukrainian].

10. Kontsepsiya sudovo-pravovoyi reformy v Ukraini, zatverdzhena postanovoyu Verkhovnoyi Rady Ukrainy vid 28 kvitnya 1992 roku [The Concept of Judicial and Legal Reform in Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy, 1992, no. 30, p. 426. [in Ukrainian].

11. Kontsepsiya vdoskonalennya sudivnytstva dlya utverdzhennya spravedlyvoho sudu v Ukraini vidpovidno do yevropeys'kykh standartiv, skhvalena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 10 travnya 2006 r. No. 361/2006 [The Concept of Improving Judicial System to Consolidate Just Court in Ukraine According to European Standards, approved by Decree of the President of Ukraine as of 05/10/2006]. Ofitsiynyy visnyk Ukrainy, 2006, no. 19, p. 23. [in Ukrainian].

12. Kontsepsiya reformuvannya kryminal'noyi yustytisiy Ukrainy, zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 8 kvitnya 2008 r. no. 311/2008 Pro rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrainy vid 15 lyutoho 2008 roku Pro khid reformuvannya systemy kryminal'noyi yustytisiy ta pravookhoronnykh orhaniv [The Concept of Criminal Justice Reform in Ukraine], Ofitsiynyy visnyk Prezydenta Ukrainy, 2008, no. 12, p. 486. [in Ukrainian].

13. Podolnyiy N. A. Mozhet li borba s prestupnostyu byt zadachey ugolovnoho sudoproizvodstva [Fighting Crimes is the Purpose Of Criminal Proceedings, It's Possible?]. Sovremennoe pravo, 2004, no. 9, pp. 38–41 [in Russian].

**Лобойко Л. М. Принцип наукової обґрунтованості побудови сучасного кримінального процесу України**

Досвід підготовки законопроектів в Україні показує, що їхні положення не завжди є науково обґрунтованими. Внаслідок цього окремі інститути кримінального процесуального права не відповідають сучасним вимогам суспільства до функціонування процесуальної системи, що утворює проблемну ситуацію.

Проблеми наукової обґрунтованості побудови сучасного кримінального процесу протягом останніх років досліджували такі вчені, як В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, В. С. Зеленецький та ін. Однак у їхніх публікаціях не ставилося питання про наукову обґрунтованість як про принцип побудови сучасного кримінального процесу.

Кримінальний процес як діяльність, врегульовану законом, можна вважати сучасним лише тоді, коли його основні положення відповідають сучасним уявленням суспільства про його політичні, соціальні, економічні, наукові та інші основи. В умовах глобалізації сучасний кримінальний процес, щоб називатися таким, має узгоджуватися не лише з національними, а й із зарубіжними передовими, прогресивними концепціями розвитку суспільства, держави і права (законодавства), в тому числі і кримінального процесуального.

Найнадійнішим орієнтиром «сучасності» кримінального процесу є його наукова обґрунтованість, бо саме наука є тією цариною людської діяльності, яка продукує нові, сучасні знання. Тому наукову обґрунтованість варто розглядати як принцип побудови сучасного кримінального процесу.

Однією з основних причин затягування в Україні процесу побудови кримінального процесу шляхом реформування відповідної галузі законодавства були і залишаються досі теоретичні суперечності щодо його підстав, шляхів, результатів тощо.

Складовою частиною принципу наукової обґрунтованості побудови сучасного кримінального процесу є широке, максимально можливе залучення науковців до обговорення і обґрунтування тих чи інших законодавчих положень, особливо тих, що визначають концептуальні основи побудови процесу.

Проблемність використання наукових положень у роботі над законодавчими змінами, спрямованими на побудову сучасного кримінального процесу, обумовлена, серед іншого, їхнім кількісним і якісним розмаїттям.

В умовах, коли досягти узгоджених позицій щодо застосування тієї чи іншої теоретичної моделі сучасного кримінального процесу неможливо, відповідальність за визначення концептуальних підходів з цього питання має взяти один чи декілька вищих державних органів (Парламент і/чи Президент).

**Ключові слова:** Кримінальний процесуальний кодекс, кримінальний процес, реформування, принцип наукової обґрунтованості.

**Лобойко Л. Н. Принцип научной обоснованности построения современного уголовного процесса Украины**

Опыт подготовки законопроектов в Украине показывает, что их положения не всегда научно обоснованы. В результате отдельные институты уголовного про-

цессуального права не соответствуют современным требованиям общества к функционированию процессуальной системы, что образует проблемную ситуацию.

Проблемы научной обоснованности построения современного уголовного процесса в течение последних лет исследовали такие ученые, как В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевой, В. С. Зеленецкий и др. Однако в их публикациях не ставился вопрос о научной обоснованности как о принципе построения современного уголовного процесса.

Уголовный процесс как урегулированную законом деятельность можно считать современным лишь тогда, когда его основные положения соответствуют современным представлениям общества о его политических, социальных, экономических, научных и других основаниях. В условиях глобализации современный уголовный процесс, чтобы именоваться таким, должен согласовываться не только с национальными, но и с зарубежными передовыми, прогрессивными концепциями развития общества, государства и права (законодательства), в том числе и уголовного процессуального.

Надежным ориентиром «современности» уголовного процесса является его научная обоснованность, потому что именно наука является той областью человеческой деятельности, которая производит новые, современные знания. Поэтому научную обоснованность целесообразно рассматривать как принцип построения современного уголовного процесса.

Одной из основных причин затягивания в Украине процесса построения уголовного процесса путем реформирования соответствующей отрасли законодательства были и остаются до сих пор теоретические разногласия относительно его оснований, путей, результатов и т. д.

Составной частью принципа научной обоснованности построения современного уголовного процесса является широкое, максимально возможное привлечение ученых к обсуждению и обоснованию тех или иных законодательных положений, а особенно тех, которые определяют концептуальные основы построения процесса.

Проблемность использования научных положений в работе над законодательными изменениями, направленными на построение современного уголовного процесса, обусловлена, среди прочего, их количественным и качественным разнообразием.

В условиях, когда достичь согласованных позиций по применению той или иной теоретической модели современного уголовного процесса невозможно, ответственность за определение концептуальных подходов по этому вопросу должен принять один или несколько высших государственных органов (Парламент и/или Президент).

**Ключевые слова:** Уголовный процессуальный кодекс, уголовный процесс, реформирование, принцип научной обоснованности.

**Loboyko L. M. The principle of scientific validity of building the modern criminal procedure of Ukraine**

*The experience in drafting bills in Ukraine shows that their provisions are not always scientifically justified. As a result, some institutions of criminal procedural law*

*do not meet modern requirements of society to the functioning of the procedural system that creates a problematic situation.*

*Problems of the scientific validity of building the modern criminal procedure in recent years were studied by the following scientists: V. G. Goncharenko, Iu. M. Groshevyi, V. S. Zelenetsky etc. However, a question about the scientific validity as the principle of building the modern criminal procedure was not raised in their publications.*

*The criminal procedure as an activity regulated by law can be considered modern only when its main provisions correspond to modern notions of society of its political, social, economic, scientific and technical bases. In the conditions of globalization, the modern criminal procedure (in order to be called like this) must comply not only with national, but also with foreign advanced, progressive concepts of society, state and law (legislation) development, including criminal procedure legislation.*

*The most reliable benchmark of the «modernity» of the criminal procedure is its scientific validity, because the science is an area of human activity that produces new modern knowledge. Therefore, the scientific justification should be regarded as the foundation of modern criminal procedure.*

*One of the main reasons for delays in Ukraine in the process of building the criminal procedure by reforming the corresponding legislation area were and still are theoretical differences on its grounds, ways, results etc.*

*A part of the scientific validity principle of building the modern criminal procedure is wide and the maximum possible involvement of scientists in the discussion and study of certain legal provisions, especially those that define conceptual bases of the procedure.*

*Problems with the use of scientific provisions in working on legislative changes aimed at building the modern criminal procedure are due to, among other things, their quantitative and qualitative diversity.*

*In the conditions, when reaching agreed positions in respect of the application of a theoretical model of the modern criminal procedure is impossible, the responsibility for defining conceptual approaches to this issue should be taken by one or more of higher state bodies (the Parliament and/or the President).*

**Key words:** *the Criminal Procedure Code, criminal procedure, reforming, the principle of scientific validity.*